

0665462220542021

Рецензія

кандидата педагогічних наук, доцента кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Вовк Надії Валентинівни

на дисертаційну роботу **Чернишова Сергій Олександрович**
«Підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи. Сьогодні в українському суспільстві здійснюється докорінна реформа загальної середньої освіти, яка має сприяти швидкому післявоєнному відновленню економіки країни та подальшому її розвитку. Одним із напрямів здійснення такої реформи, як зазначено в Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, є створення в закладах освіти сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, вчителів і батьків.

Значна роль у цьому процесі належить підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, який має сформувати в учнів компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, критичне та технічне мислення, готовність до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди, розвинути творчий потенціал учня.

У цьому аспекті значний науковий і практичний інтерес становить готовність майбутнього вчителя трудового навчання і технологій до формування в учнів предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі. Свідченням цього є прийняття в Україні Професійного стандарту вчителя загальноосвітньої школи, Державного стандарту базової середньої освіти та інших документів.

Слід відзначити, що актуальність порушеної в дисертації Сергія Чернишова проблеми зумовлена рядом суперечностей, що мають місце між сучасними вимогами суспільства до змісту фахової підготовки вчителя трудового навчання та технологій і реальним станом його готовності до формування в учнів загальноосвітньої школи предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Актуальність дослідження С. О. Чернишова підкреслюється тим, що дисертацію виконано відповідно до плану наукових робіт кафедри теорії та практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», зокрема в межах науково-дослідницької теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (0115U003307). Тему затверджено вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (№5 від 20.12.2018 р.). Тему дисертаційної роботи уточнено та перезатверджено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол №2 від 19 жовтня 2023 року).

Роль здобувача у виконанні цієї роботи полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів загальноосвітньої школи предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі в умовах Нової української школи.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація С. О. Чернишова є комплексним дослідженням, у якому *вперше*:

- визначено педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі в умовах Нової української школи, до яких віднесено: стимулювання потреби майбутнього вчителя трудового навчання до саморозвитку в технологічній освітній галузі; удосконалення змісту професійної підготовки у частині професійно-орієнтованих дисциплін з урахуванням Державного стандарту загальної середньої освіти з технологічної освітньої галузі; розширення використання активних форм і методів професійного навчання при опануванні шляхів формування предметних компетентностей в технологічній освітній галузі; поглиблення психолого-педагогічної та цифрової підготовки з орієнтацією на майбутню діяльність з поколінням *Z* і *a*; створення інформаційно-освітнього середовища ЗВО для забезпечення повсюдного доступу до освітніх компонентів на засадах візуально-цифрового підходу та технологій Веб 3.0;

- виокремлено структурні компоненти (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-професійний), критерії (*мотиваційно-ціннісний, інформаційний (знанневий), практичний, оцінний*) та їх показники;

- уточнено понятійний апарат дослідження, зокрема поняття «підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі», «компетентність», «предметна компетентність», «завдання»; класифікацію предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі;

- подальшого розвитку дістала система знань про зміст і методику підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до формування в учнів ЗЗСО предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі.

Наукове та практичне значення. Дисертаційна робота С. О. Чернишова містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

У результаті проведеного дослідження дисертантом:

- розкрито сутність і структуру професійної (фахової) підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій в контексті оновлення освітніх і професійних стандартів;

- розкрито сутність, структуру та зміст предметних компетентностей в технологічній освіті;

- досліджено стан підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до формування в учнів предметних компетентностей в технологічній освітній галузі на практиці;

- обґрунтовано та визначено педагогічні умови ефективної підготовки

майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до формування в учнів предметних компетентностей в технологічній освітній галузі;

– укладено методику реалізації педагогічних умов ефективної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до формування предметних компетентностей в учнів закладів загальної середньої освіти;

– здійснено експериментальну перевірку ефективності визначених педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до формування в учнів предметних компетентностей в умовах Нової української школи.

Дисертантом розроблено та впроваджено в освітній процес підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій методичні рекомендації щодо ефективної його підготовки до формування в учнів предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі в умовах Нової української школи.

Результати дисертаційного дослідження С. О. Чернишова мають теоретичну та практичну значущість, достатньо обґрунтовані, пройшли достатню апробацію та впроваджено в освітній процес Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 03-10-963 від 29.12.2023 р.); Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (довідка № 05-16/143 від 01.02.2024 р.); Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 08-47/3 від 13.02.2024 р.); Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 240 від 15.02.2024 р.), Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 7/1-Н від 15.02.2024 р.), Університету Григорія Сковороди в Переяславі (довідка № 234 від 26.05.2022 р.), а також Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 80/02 від 12.02.2024 р.).

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Основні наукові положення й результати дисертаційної роботи С. О. Чернишова висвітлено у 18 публікаціях (з них 12 – одноосібних), зокрема: 4 статті в наукових фахових виданнях України; 1 стаття в періодичному виданні зарубіжної країни; 1 розділ в колективній монографії; 1 методичні рекомендації; 11 публікацій апробаційного характеру (матеріали конференцій).

На основі аналізу змісту публікацій С. О. Чернишова можна констатувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Сформульовані С. О. Чернишовим наукові положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи є аргументованими та змістовними. Достовірність одержаних результатів підтверджується теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних положень дослідження, застосуванням наукових методів, апробацією та впровадженням результатів роботи в освітню реальність закладів вищої освіти.

Аналіз основних положень змісту дисертації свідчить про досягнення

здобувачем мети і розв'язання висунутих завдань. Висновкам, представленим у дисертації, властиві повнота та логічність викладу.

Достовірність наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, підтверджується широтою й різноманітністю опрацьованої джерельної бази (263 найменування, із яких 27 – іноземною мовою), що свідчить про належний рівень опрацювання стану проблеми.

Зміст, результати проведеної роботи, висновки повністю відображають основні положення дисертації.

Структура та зміст дисертації, її завершеність, відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Робота складається з анотації українською та англійською мовами, списку опублікованих праць за темою дисертації, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Дисертантом здійснено ґрунтовний аналіз педагогічних та науково-методичних праць із проблеми дослідження. На підґрунті з'ясованих теоретичних і методичних засад проблеми дослідження, дослідником сформульовано провідну мету, що полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів загальноосвітньої школи предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі в контексті вимог Нової української школи.

С. О. Чернишовим логічно визначено науковий апарат дослідження, вдало підібрано комплекс загальнонаукових методів (теоретичних, емпіричних та статистичних), що дозволило повністю виконати поставлені завдання дослідження.

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури дозволив С. О. Чернишову розглянути розвиток системи професійної (фахової) підготовки майбутнього вчителя, зокрема вчителя трудового навчання та технологій в історичному аспекті. У результаті він вийшов на сучасні особливості соціального розвитку суспільства, зумовлені викликами 4-ої промислової революції. Ці особливості, як доцільно відзначив здобувач, вимагають формування як у учнів, так і в учителів, не просто технічної та інформаційно-технічної грамотності (компетентності), а здатності до творчої діяльності, тобто компетентності в галузі техніки і технологій. Ця компетентність передбачає здатність застосовувати відповідні знання, уміння, досвід і загальнолюдські цінності в процесі перетворювальної діяльності за допомогою різноманітних технічних засобів.

Разом з цим дисертант глибоко розглянув сутність, структуру та зміст поняття компетентності й застосував для його визначення особистісно-діяльнісний підхід. Це дало йому можливість уточнити трактовку поняття предметної компетентності в технологічній освітній галузі й обґрунтувати систему таких компетентностей для учнів ЗЗСО на основі типових задач процесу перетворювальної діяльності. У результаті ним було запропоновано систему, яка включає три групи компетентностей: з організації процесу виготовлення виробів, із забезпечення процесу здійснення перетворювальної діяльності та з безпосереднього виготовлення виробів.

На основі цих особливостей С. О. Чернишов визначив комплекс вимог до змісту і методики підготовки майбутнього вчителя трудового навчання і технологій до навчання учнів предметним компетентностям з технологічної освітньої галузі в контексті «Нової української школи» та оновлених професійних і освітніх стандартів.

Ці вимоги було покладено в основу обґрунтування комплексу педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі в умовах Нової української школи. Провівши експертне дослідження С. О. Чернишов справедливо до них відніс наступні: стимулювання потреби майбутнього вчителя трудового навчання до саморозвитку в технологічній освітній галузі; удосконалення змісту професійної підготовки у частині професійно-орієнтованих дисциплін з урахуванням Державного стандарту загальної середньої освіти з технологічної освітньої галузі; розширення використання активних форм і методів професійного навчання при опануванні шляхів формування предметних компетентностей в технологічній освітній галузі; поглиблення психолого-педагогічної та цифрової підготовки з орієнтацією на майбутню діяльність з поколінням Z і α ; створення інформаційно-освітнього середовища ЗВО для забезпечення повсюдного доступу до освітніх компонентів на засадах візуально-цифрового підходу та технологій Веб 3.0;

Досить коректно дослідником визначено структурні компоненти (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-професійний), критерії та показники дослідження рівня підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів предметних компетентностей. За цими критеріями та показниками здобувачем було проведено дослідження як реального стану підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів предметних компетентностей в умовах Нової української школи, так і педагогічну ефективність запропонованих новацій та диференційовано студентів за трьома рівнями: високим, середнім і низьким.

Розроблений комплекс методичних заходів щодо реалізації педагогічних умов ефективної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування предметних компетентностей в учнів ЗЗСО представлений широким спектром методів і дидактичних засобів, до числа яких входить комплекс завдань на стимулювання студентів до саморозвитку; заходи щодо модернізації змісту професійної підготовки у частині професійно-орієнтованих дисциплін з урахуванням Державного стандарту загальної середньої освіти з технологічної освітньої галузі; розробку спецкурсу «Цифрові технології у роботі вчителя трудового навчання»; рекомендації щодо збільшення ваги активних форм і методів професійного навчання при опануванні методами формування предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі; рекомендації щодо поглиблення психолого-педагогічної підготовки студентів з орієнтацією на майбутню діяльність з поколінням Z і α ; рекомендації зі створення інформаційно-освітнього середовища ЗВО для формування готовності майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до

використання цифрових технологій в освітній діяльності.

З метою підтвердження ефективності запропонованих дисертантом педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування предметних компетентностей в учнів ЗЗСО ним проведено експериментальне дослідження, яке складалося з констатувального, формувального та підсумкового етапів. Статистичний аналіз отриманих за результатами педагогічного експерименту даних дав можливість дисертанту об'єктивно встановити їх достовірність.

Підсумки дисертаційного дослідження представлено у загальних висновках, які обґрунтовано, логічно та чітко сформульовано, відображають досягнення мети й завдань дослідження.

Обсяг основного тексту дисертаційного дослідження відповідає вимогам. Назва роботи відповідає її меті, змісту й експериментальним дослідженням. Структура дисертації, її зміст та обсяг відповідають вимогам до такого роду кваліфікаційних наукових праць.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. Вважаємо, що в роботі варто було б представити зарубіжний досвід навчання цифровим технологіям майбутніх вчителів за освітньою галуззю. Це дало б можливість порівняти та використати позитивний досвід такої діяльності.

2. Недостатньо чітко співвідносяться між собою визначені в першому розділі вимоги до змісту та методики підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій в контексті Нової української школи із запропонованими педагогічними умовами її здійснення;

3. На нашу думку, автором дослідження запропоновано систему предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі, але методику підготовки майбутнього вчителя до їх формування доречно було б подати більш докладніше .

4. Доцільним було б розписати сутність особистісно-діяльнісного методологічного підходу, використаного для визначення системи предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі.

5. У роботі мають місце окремі огріхи стилістичного та орфографічного характеру.

Зазначені зауваження та побажання носять рекомендаційний та дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Сергія Олександровича Чернишова.

Загальний висновок. Дисертація Сергія Олександровича Чернишова «Підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів предметних компетентностей з технологічної освітньої галузі» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки за своєю актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язанням порушеної проблеми, практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про

затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також вимогам пунктів 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р.) та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і практики педагогічної та професійної освіти,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Надія ВОВК

Підпис Н. В. Вовк засвідчую:

Начальник відділу кадрів

Євген СІЛІН

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ПТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №04/05/02-1277 від 09.04.2021;
Цілісність даних: не порушена;

0665462220542021

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: ВОВК НАДІЯ ВАЛЕНТИНІВНА 2206411205;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2206411205;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 5E984D526F82F38F0400000997F210173FF1005;
Видавець кваліфікованого сертифіката: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК";
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 15:40 01.05.2024;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 15:40 01.05.2024;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)